

Amitriptilinin Oluşturduğu Kardiyovasküler Toksik Etkide Adenozin Reseptörlerinin Rolü

*Dr. řule Kalkan
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakóltesi
Farmakoloji Anabilim Dalı*

Kızılcahamam, 2005

1

Sunum planı

- Genel bilgi
  - Trisiklik antidepresan zehirlenmesi ve kardiyovasküler bulgular
  - Adenozin ve kardiyovasküler sistem etkileri
- Çalışmanın;
  - Amaç
  - Yöntem
  - Bulgular
  - Tartışma
  - Sonuçlar
- Konu ile ilgili devam eden çalışmalar

2

Trisiklik Antidepresanlar (TSA)

- TSA'lar dünyada yaygın olarak kullanılan ve ölümlle sonuçlanabilen zehirlenmelere yol açan ilaçlardır.
- ABD- ZDM birliği tarafından ölümlle sonuçlanan zehirlenmelerde ikinci sırayı antidepresan ilaçların aldığı (1/3 amitriptilinin) bildirilmiştir¹.
- DEÜ.Tıp.Fak, İlaç ve ZDM, antidepresan ilaçlarla olan zehirlenmelerin %81'den TSA ilaçların sorumlu olduğunu bildirmiştir².

1-Watson WA, Litovitz TL, Rodgers GC, Klein-Schwartz W, Youniss J, Rose SR, Borys D, May ME. 2002 Annual reports of the American Association of Poison Control Centers toxic exposure surveillance system. Am J Emerg Med 21(5): 353- 423, (2003).

2- Ş.Kalkan, Y.Tunçok, H. Güven. İlaç ve Zehir Danışma Merkezine bildirilen olgular. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi , 12(3): 275-283, (1998)

3

TSA zehirlenmesi

- TSA ilaçlarla zehirlenmelere bağlı morbidite ve mortaliteden kardiyovasküler toksik etkiler sorumlu tutulmaktadır.
- TSA zehirlenmesi nedeniyle oluşan kardiyovasküler toksik bulgular;
iletimde gecikme,
aritmi
hipotansiyondur.
- Hipotansiyon tedaviye dirençli olup, ciddi komplikasyonlara yol açmakta ve sık görülen ölüm nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

4

TSA zehirlenmesi

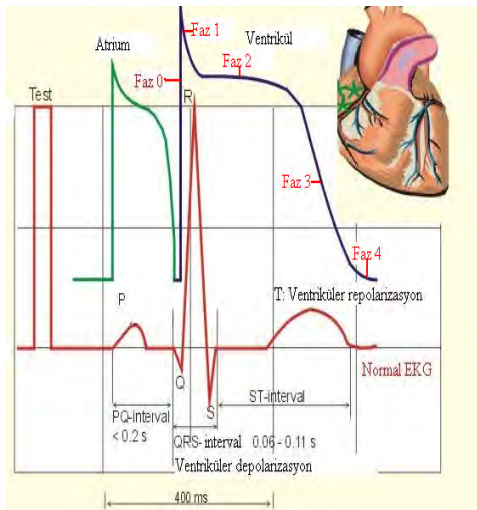
Kardiyovasküler toksisite;

kalpte aksiyon potansiyeli üzerine
direk damar tonusu üzerine
otonom sinir sistemi üzerine olan

etkilerine bağı olarak gelişmektedir

5

TSA-zehirlenmesinde ileti bozukluklarının mekanizması

- Hızlı sodyum kanallarının blokajı
- Aksiyon potansiyelinin Faz 0 (depolarizasyon) da yavaşlama
- Ventriküler depolarizasyonun yayılmasında yavaşlama ve QRS süresinde uzama
- Faz 4 ve repolarizasyonun yavaşlaması ve QT süresinde uzama.

6

TSA zehirlenmesinde hipotansiyon mekanizması

- Postsinaptik sempatik alfa adrenerjik reseptör blokajına bağlı vazodilatasyon
- Hızlı sodyum kanallarının blokajına bağlı ileti bozuklukları ve kalp yetmezliği
- Noradrenalinin (NA) sinir ucuna geri alımının inhibisyonu sonucu gelişen NA depleasyonu
- Nitrik oksid (NO) üretimi

Pentel PR, Wananukul W, Scarlett W, Keyler DE. Nitric oxide contributes to desipramine-induced hypotension in rats. *Hum Exp Toxicol* 15: 320-328, (1996).

Tuncok Y, Kalkan S, Murat N, Arkan F, Guven H, Aygoren O, Kurt S. The effects of L-NAME on amitriptyline - induced hypotension in rats. *J Toxicol Clin Toxicol* 40(2): 121-127, (2002).

7

TSA zehirlenmesinde hipotansiyon tedavisi

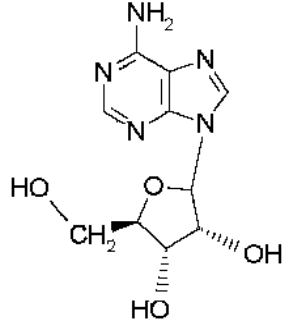
- İntravenöz sıvı verilmesi
- Sodyum bikarbonat
- Noradrenalin, fenilefrin ve dopaminin vazopressör dozları
- L-NAME'nin TSA zehirlenmesine bağlı hipotansiyonu etkin olarak geri çevirdiği bildirilmektedir¹⁻².

1- Pentel PR, Wananukul W, Scarlett W, Keyler DE. Nitric oxide contributes to desipramine-induced hypotension in rats. *Hum Exp Toxicol* 15: 320-328, (1996).

2- Tuncok Y, Kalkan S, Murat N, Arkan F, Guven H, Aygoren O, Kurt S. The effects of L-NAME on amitriptyline - induced hypotension in rats. *J Toxicol Clin Toxicol* 40(2): 121-127, (2002).

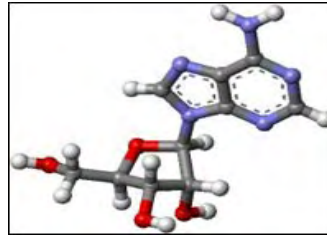
8

Adenozin

Pürin bazlardan biri olan adenin'e

Bir pentoz halkası eklenmesiyle oluşan bir nükleozid.

9

Adenozin reseptörleri

- Adenozinin çeşitli fizyolojik ve patolojik olaylarda rol oynar.
- Adenozin bilinen farmakolojik etkilerini membranda bağlı bulunan üç ana gruba ayrılan reseptörleri aracılığıyla oluşturur.

A₁

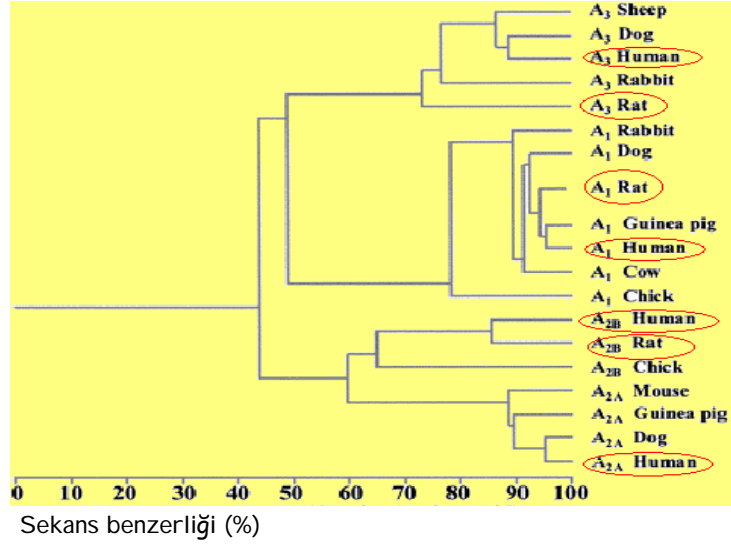
A₂ : A_{2a} , A_{2b}

A₃

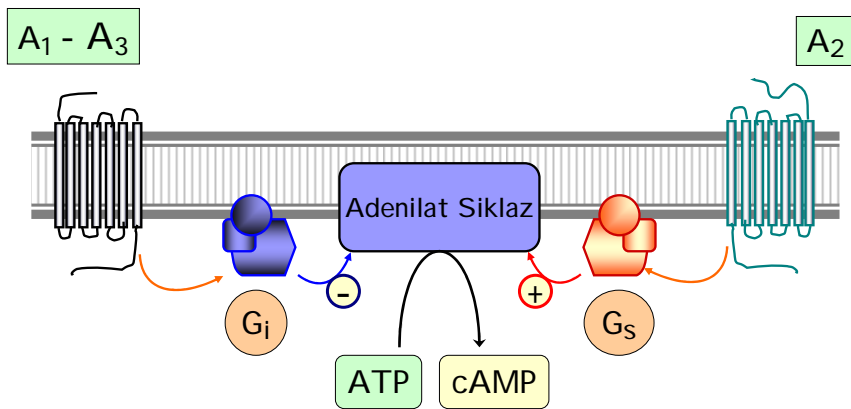
- 7 transmembranal segmentli ve G-proteinleri ile kenetli reseptörlerdir.

10

Dendogram

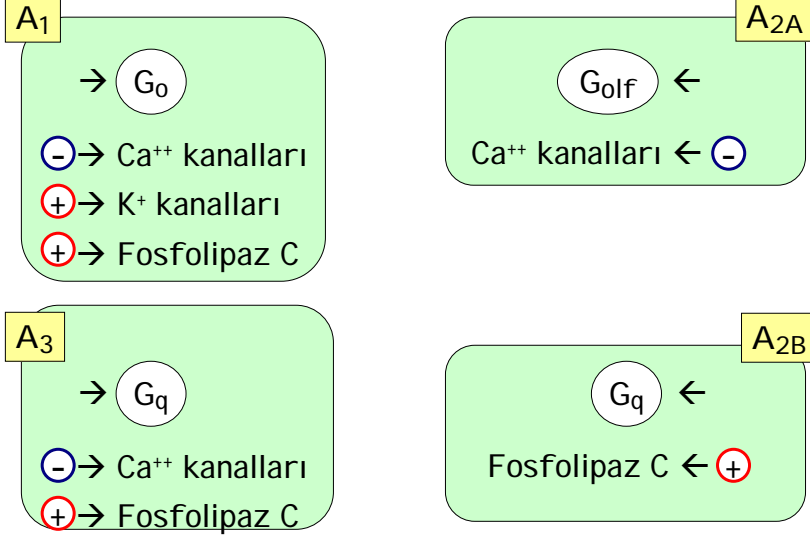
Adenozin ve sinyal iletimi-I

Klinger M, Freissmuth M, Nanoff C. Adenosine receptors: G protein-mediated signalling and the role of accessory proteins. Cellular Signalling 14:99-108, (2000).

Kayır H, Uzbay T. Santral adenozinerjik sistem klinik önemi. Klinik Psikofarmakoloji Bülteni 14:159-167, (2004)

Adenozin ve sinyal iletimi-I I

13

Adenozin reseptörlerinin dağılımı

Reseptör Tipi	Dağılımı
A₁	Beyin (korteks, serebellum, n.caudatus, putamen), omurilik, epididimis, vas deferens, testis, yağ dokusu, mide, dalak, hipofiz, böbrek üstü bezi, <u>atriyum, kalp, aort</u> , böbrek, karaciğer, göz, mesane.
A_{2a}	Striatum, n.accumbens, olfaktor tüberkül, globus pallidum, hipokampus, serebral korteks, <u>kalp, aort, dalak</u> , akciğer, karaciğer, retina, uterus, deri, mesane, iskelet kası, timus, vas deferens, özefagus, trakea.
A_{2b}	Beyin, omurilik, <u>kalp</u> , akciğer, dalak, karaciğer, böbrek, uterus, çekum, kalın barsak, mesane, hipofiz, göz, deri.
A₃	Striatum, n.accumbens, hipokampus, serebral korteks, serebellum, amigdala, hipotalamus, talamus, <u>kalp, aort</u> , dalak, akciğer, karaciğer, uterus, mesane, mide, jejunum, proksimal kolon, böbrek, göz, testis.

14

Adenozinin kardiyovasküler sistemdeki rolü-I

Adenozin kardiyovasküler sistemde;

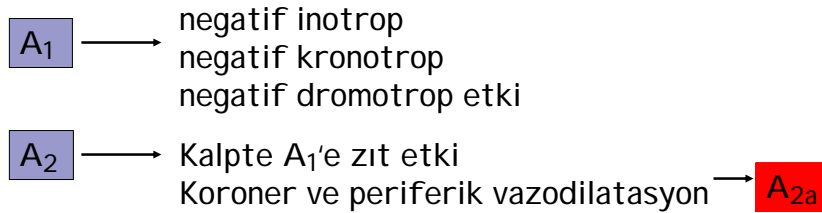
- negatif inotrop,
- negatif kronotrop
- negatif dromotrop
- vazodilatör

etki gösterir.

Olsson RA, Pearson JD. Cardiovascular purinoceptors. *Physiol Rev* 70: 761-845, (1990).

15

Adenozinin kardiyovasküler sistemdeki rolü-II

A_{2a} reseptörlerinin insan ve domuz arteriyel endotelial hücrelerinden NO salınımını artırdığı, A₁ reseptörlerinin ise NO salınımını azalttığı gösterilmiştir.

Li JM, Fenton RA, Wheeler HB, Powell CC, Peyton BD, Cutler BS, Dobson JG Jr. Adenosine A_{2a} receptors increase arterial endothelial cell nitric oxide. *J Surg Res* 80(2): 357-364, (1998).

16

Adenozinin kardiyovasküler sistemdeki rolü-III

A₃ → Periferik vazodilatasyon

A₃ reseptörlerinin uyarılmasının sıçan ve farelerde mast hücre degranülasyonu sonucu salınan mediyatörlere bağlı hipotansif etki oluşturduğu gösterilmiş, ancak bu etki insanlarda henüz gösterilememiştir.

Hannon JP, Pfannkuche HJ, Fozard J. A role for mast cell in adenosine A₃ receptor-mediated hypotension in the rat. *B J Pharmacol* 15: 945-952, (1995). 17

Adenozin ve hipotansiyon

Adenozinin;

- A₁ reseptörleri üzerinden kardiyak depresyon oluşturarak,
- A_{2a} reseptörleri üzerinden periferik vazodilatasyon yaparak,
- A₃ reseptörleri üzerinden mast hücre degranülasyonu sonucu histamin salınımına yol açarak hipotansif etki oluşturduğu bildirilmektedir.

18

Adenozin ve hipotansiyon

Non-selektif adenozin reseptör **antagonistleri** ile kronik tedavi edilen sıçanlarda **hipertansiyon** ve kardiyovasküler sistemde yapısal değişiklikler geliştiği rapor edilmiřtir¹⁻².

1-Sousa T, Morato M, Albino-Teixeira A. Angiotensin converting enzyme inhibition prevents trophic and hypertensive effects of an antagonist of adenosine receptors. Eur J Pharmacol 441:99-104, (2002).

2-Guimaraes S, Morato M, Sousa T, Albino-Teixeira A. Hypertension due to blockade of adenosine receptors. Pharmacol Toxicol 92: 160-162, (2003).

19

Amaç

I - Amitriptilinin yüksek dozuyla oluşan hipotansiyon ve ileti bozukluklarının düzeltilmesinde adenozin reseptör antagonistlerinin etkinliğinin;

II - Amitriptilinin yüksek dozuyla oluşan hipotansiyon ve ileti bozukluklarının mekanizmasında adenozin reseptörlerinin rolü olup olmadığının;

anestezi altındaki sıçanlarda araştırılmasıdır.

20

Yöntem

- Randomize kontrollü deneysel araştırma
- 66 adet erkek Wistar sıçan (250-300 g)
- Üretan/ α -kloraloz anestezi (500 mg/kg and 50 mg/kg i.p.)
- Kan basıncı ölçümü için sol karotis arter
- İlaç infüzyonları için sol eksternal juguler ven ve sol femoral ven kanüle edildi.

21

Anestezi altında sıçan arter ve ven kanülasyonu

22

Parametreler

- Arteriyel kan basınç, kalp atım hızı ve elektrokardiyogram (Data Acquisition System, BIOPAC, MP30B-CE, 206B1564; USA)
- $OAB = \frac{SAB + 2(DAB)}{3}$
OAB = Ortalama arteriyel basınç
DAB = Diastolik arteriyel basınç
SAB = Sistolik arteriyel basınç
- Kalp atım hızı (KAH)
- QRS süresi (EKG' den)

23

Data Acquisition Sistem

24

İlaçlar

- **Amitriptilin:** Trisiklik antidepresan ilaç (Merck Chemical Company®, Darmstadt, Germany).
- **8-Cyclopentyl-1,3-Dipropylxanthine (DPCPX):** Selektif adenosin A₁ reseptör antagonisti (Sigma Chemical Company®, St. Louis, MO, USA)
- **8-(3-chlorostyryl)caffeine (CSC):** Selektif adenosin A_{2a} reseptör antagonisti (Sigma Chemical Company®, St. Louis, MO, USA)
- **Sodyum kromoglikat (kromolin) :** Mast hücre membran stabilizatörü (Sigma Chemical Company®, St. Louis, MO, USA)
- **Dimetil sülfoksit (DMSO):** DPCPX ve CSC'nin çözücüsü (Sigma Chemical Company®, St. Louis, MO, USA)
- **Üretan** (Sigma Chemical Company®, St. Louis, MO, USA)
- **α-kloraloiz** (Sigma Chemical Company®, St. Louis, MO, USA)

25

Deney protokolü

İki bölüm olarak planlandı

Amitriptilin oluşturduğu hipotansiyon ve ileti bozukluklarının adenosin reseptör antagonistleri ile geri döndürülebilirliği

Amitriptilin oluşturduğu hipotansiyon ve ileti bozukluklarında adenosin reseptörlerinin rolü

26

Ön çalışma

- Amitriptilin 15 dakika içinde ortalama arteriyel basınçta % 40-45 azalma yapan dozu bulundu (n=6).

Tüm sıçanlarda amitriptilin zehirlenmesi 0.94 mg/kg/dk dozunda amitriptilin infüzyonu (0.05mL/kg/dk) ile oluşturuldu.

- DMSO etkisinin test edilmesi : Bir gruba amitriptilin infüzyonundan sonra 60 dk., diğer gruba amitriptilin infüzyonundan önce 20.dk tek başına DMSO infüzyonu yapıldı (n=4, n=8 sırasıyla).
- Amitriptilin infüzyonuna başlanmadan 3 dk. önce tüm sıçanlara adenozin A₃ reseptörleri aracılığıyla oluşan hipotansiyonu bloke etmek amacıyla mast hücre stabilizatörü sodyum kromoglikat (kromolin, 10mg/kg) intravenöz yolla uygulandı.

27

Protokol 1

Grup 1: Kontrol (n=8)

15 dk	3 dk	15 dk	60 dk
Stabilizasyon	0 mg/kg romolin	0.94 mg/kg/dk Amitriptilin (infüzyon)	% 5 Dekstroz (infüzyon)

Grup 2: DPCPX (n=8)

15 dk	3 dk	15 dk	60 dk
Stabilizasyon	0 mg/kg romolin	0.94 mg/kg/dk Amitriptilin (infüzyon)	20 µg/kg/dk DPCPX (infüzyon)

Grup 3: CSC(n=8)

15 dk	3 dk	15 dk	60 dk
Stabilizasyon	0 mg/kg romolin	0.94 mg/kg/dk Amitriptilin (infüzyon)	24 µg/kg/dk CSC (infüzyon)

i.v)

28

Protokol 2

Grup 1: Kontrol (n=8)

15 dk	3 dk	20 dk	60 dk
Stabilizasyon	0 mg/kg romolin	% 5 Dekstroz (infüzyon)	0.94 mg/kg/dk Amitriptilin (infüzyon)

Grup 2: DPCPX (n=8)

15 dk	3 dk	20 dk	60 dk
Stabilizasyon	0 mg/kg romolin	20 µg/kg/dk DPCPX (infüzyon)	0.94 mg/kg/dk Amitriptilin (infüzyon)

Grup 3: CSC(n=8)

15 dk	3 dk	20 dk	60 dk
Stabilizasyon	0 mg/kg romolin	24 µg/kg/dk CSC (infüzyon)	0.94 mg/kg/dk Amitriptilin (infüzyon)

i.v)

29

İstatistiksel Analiz

İstatistiksel analiz verilerin % cevap değerleri hesaplanarak yapıldı.

- Student'ın t testinin eşler arası farkın anlamlılık testi (grup içi karşılaştırma)
- ANOVA - takiben Tukey-Kramer multiple karşılaştırma testi (üç grup karşılaştırması)
- Kaplan Meier prosedürü ve log-rank test
- Tüm veriler ortalama $\pm$ standart hata (SH) olarak gösterildi.
- $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

30

Bulgular

Protokol 1

31

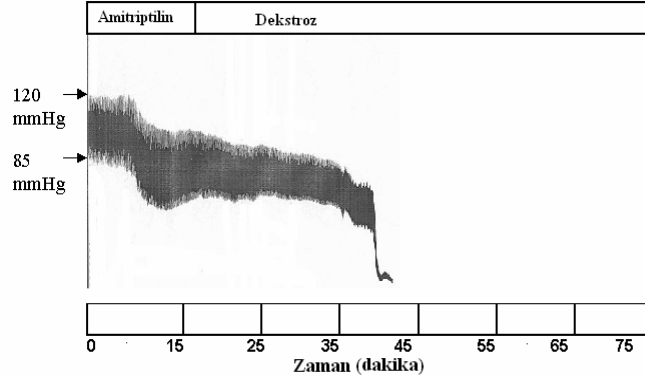
İlaçların ortalama arteriyel basınç üzerine etkileri

	0. dk (başlangıç)	15. dk (amitriptilin)	25. dk	35. dk
Ortalama arteriyel basınç (mmHg)				
Amt + Dekstroz	99.6±3.8	57.6±1.9 **	51.9±13.3	59.4±2.7
Amt + DPCPX	104.9±5.6	61.8±2.9 ***	92.4±4.5 ###	100.8±3.2 ###
Amt + CSC	105.4±3.9	58.7±2.1 ***	79.3±4.6 #	94.5±7.2 ##
Amt + DMSO	95.1±10.7	53.4±5.4 **	50.9±9.2	59.4±6.9
Kalp atım hızı (atım/dk)				
Amt + Dekstroz	367.5±17.7	363.8±16.5	360.0±34.6	360.0±0.0
Amt + DPCPX	412.5±7.5	405.0±15.0	408.8±7.9	401.3±9.7
Amt + CSC	408.8±13.8	401.3±9.7	382.5±10.9	382.5±10.9
Amt + DMSO	382±14.4	360.0±34.6	307.5±57.9	360.0±34.6
QRS süresi (ms)				
Amt + Dekstroz	13.5±0.3	17.5±0.3 **	16.7±0.3	17.0±1.0
Amt + DPCPX	12.4±0.5	16.6±0.4 **	12.6±0.5 ###	12.1±0.5 ###
Amt + CSC	12.1±0.5	16.3±0.4 **	13.1±0.4 ##	13.1±0.4 ##
Amt + DMSO	13.3±0.8	18.3±1.3 *	17.0±2.1	15.3±1.8

32

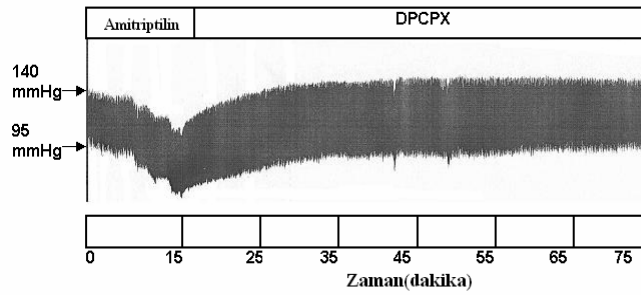

Dekstroz'un ortalama arteriyel basınç üzerine etkisi

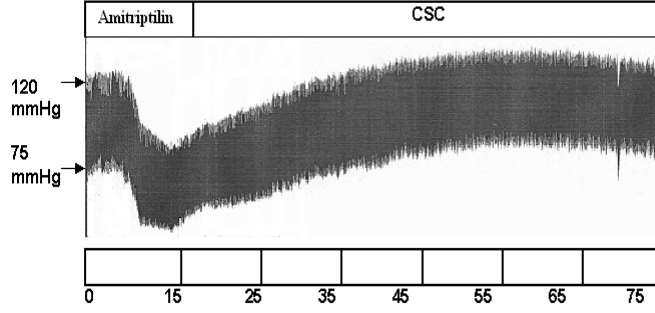
33

DPCPX'in ortalama arteriyel basınç üzerine etkisi

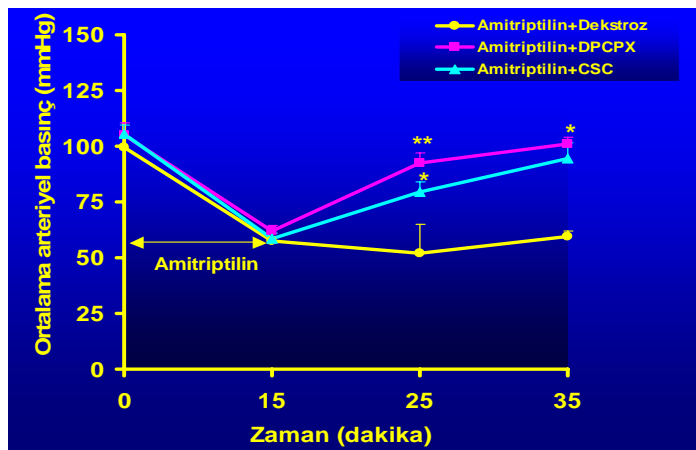
34

CSC'nin ortalama arteriyel basınç üzerine etkisi

35

DPCPX ve CSC'nin ortalama arteriyel basınç üzerine etkileri

(*), (**), sırasıyla $p < 0.05$, $p < 0.01$, dekstroz grubuna göre.

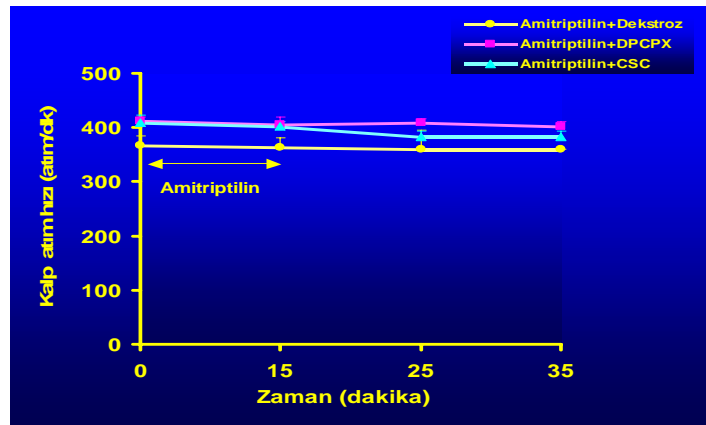
36

İlaçların kalp atım hızı üzerine etkileri

	0. dk (başlangıç)	15. dk (amitriptilin)	25. dk	35. dk
Ortalama arteriyel basınç (mmHg)				
Amt + Dekstroz	99.6±3.8	57.6±1.9 **	51.9±13.3	59.4±2.7
Amt + DPCPX	104.9±5.6	61.8±2.9 ***	92.4±4.5 ###	100.8±3.2 ###
Amt + CSC	105.4±3.9	58.7±2.1 ***	79.3±4.6 #	94.5±7.2 ###
Amt + DMSO	95.1±10.7	53.4±5.4 **	50.9±9.2	59.4±6.9
Kalp atım hızı (atım/dk)				
Amt + Dekstroz	367.5±17.7	363.8±16.5	360.0±34.6	360.0±0.0
Amt + DPCPX	412.5±7.5	405.0±15.0	408.8±7.9	401.3±9.7
Amt + CSC	408.8±13.8	401.3±9.7	382.5±10.9	382.5±10.9
Amt + DMSO	382±14.4	360.0±34.6	307.5±7.9	360.0±34.6
QRS süresi (ms)				
Amt + Dekstroz	13.5±0.3	17.5±0.3 **	16.7±0.3	17.0±1.0
Amt + DPCPX	12.4±0.5	16.6±0.4 **	12.6±0.5 ###	12.1±0.5 ###
Amt + CSC	12.1±0.5	16.3±0.4 **	13.1±0.4 ##	13.1±0.4 ##
Amt + DMSO	13.3±0.8	18.3±1.3 *	17.0±2.1	15.3±1.8

37

DPCPX ve CSC'nin kalp atım hızı üzerine etkileri

Kalp atım hızında deney boyunca istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik saptanmadı.

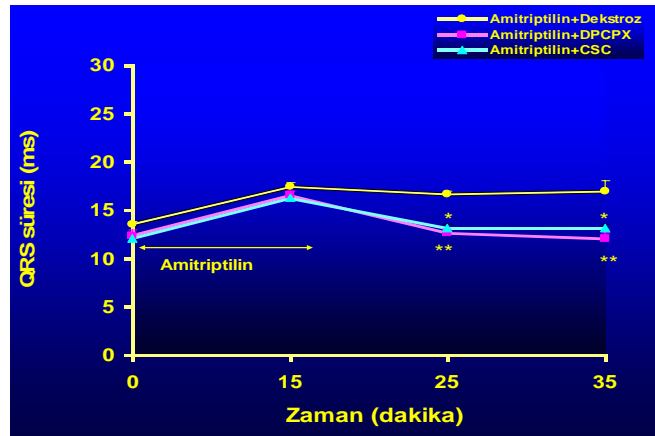
38

İlaçların QRS süresi üzerine etkileri

	0.dk (başlangıç)	15.dk (amitriptilin)	25.dk	35.dk
Ortalama arteriyel basınç (mmHg)				
Amt + Dekstroz	99.6±3.8	57.6±1.9 **	51.9±13.3	59.4±2.7
Amt + DPCPX	104.9±5.6	61.8±2.9 ***	92.4±4.5 ###	100.8±3.2 ###
Amt + CSC	105.4±3.9	58.7±2.1 ***	79.3±4.6 #	94.5±7.2 ##
Amt + DMSO	95.1±10.7	53.4±5.4 **	50.9±9.2	59.4±6.9
Kalp atım hızı(atım/dk)				
Amt + Dekstroz	367.5±17.7	363.8±16.5	360.0±34.6	360.0±0.0
Amt + DPCPX	412.5±7.5	405.0±15.0	408.8±7.9	401.3±9.7
Amt + CSC	408.8±13.8	401.3±9.7	382.5±10.9	382.5±10.9
Amt + DMSO	382±14.4	360.0±34.6	307.5±57.9	360.0±34.6
QRS süresi (ms)				
Amt + Dekstroz	13.5±0.3	17.5±0.3 **	16.7±0.3	17.0±1.0
Amt + DPCPX	12.4±0.5	16.6±0.4 **	12.6±0.5 ###	12.1±0.5 ###
Amt + CSC	12.1±0.5	16.3±0.4 **	13.1±0.4 ##	13.1±0.4 ##
Amt + DMSO	13.3±0.8	18.3±1.3 *	17.0±2.1	15.3±1.8

39

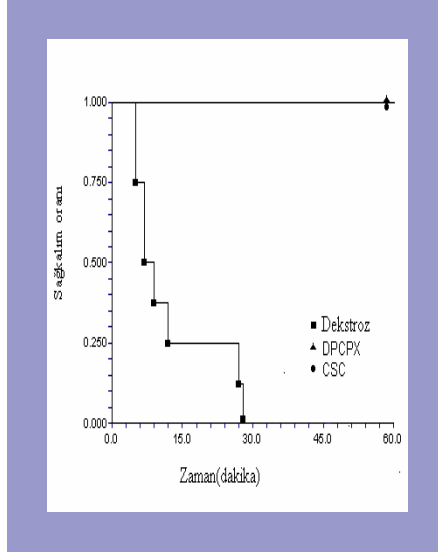
DPCPX ve CSC'nin QRS süresi üzerine etkileri

(*), (**), sırasıyla, p<0.05, p<0.01, dekstroz grubuna göre.

40

Yaşam sürelerinin karşılaştırılması

Kaplan-Meier yöntemi kullanılarak yapılan bir saatlik yaşam hızı analizi;
DPCPX ve CSC grubunda % 100 Dekstroz grubunda % 0'dı.

Gruplar arası yaşam hızları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu. ($p < 0.00001$).

Ortanca yaşam süreleri; DPCPX ve CSC grubunda 60 dk, Dekstroz grubunda ise 8 dk olarak hesaplandı.

41

Bulgular

Protokol 2

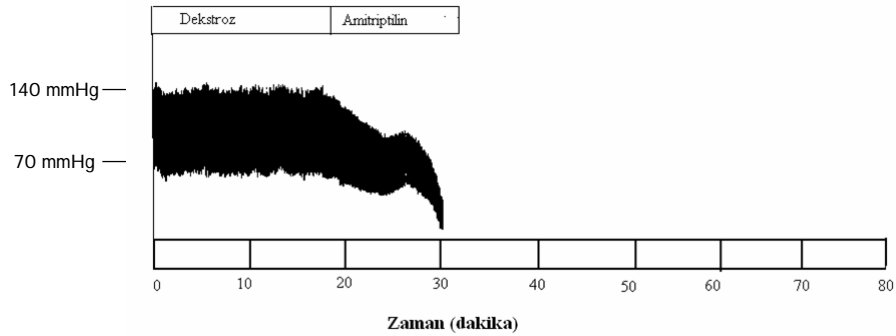
42

İlaçların ortalama arteriyel basınç üzerine etkileri

	0.dk (başlangıç)	20.dk (ilaç tedavisi)	30.dk	40.dk
Ortalama arteriyel basınç (mmHg)				
Dekstroz + Amt	110.9±4.9	109.1±3.1	88.6±5.2 [^]	67.4±4.3 ^{^^}
DPCPX + Amt	108.3±4.7	106.6±3.1	106.0±3.7	104.7±4.6
CSC + Amt	106.2±5.5	107.7±5.5	109.8±5.0	98.9±4.5
DMSO + Amt	106.9±5.3	106.3±4.9	81.4±4.2 ^{^^}	75.7±5.9 ^{^^}
Kalp atım hızı (atım/dk)				
Dekstroz + Amt	352.5±7.5	352.5±17.7	352.5±9.4	347.1±12.9
DPCPX + Amt	375.0±8.0	382.5±10.9	386.3±10.5	378.8±7.9
CSC + Amt	371.3±7.9	363.8±3.8	371.3±7.9	363.8±3.8
DMSO + Amt	367.5±7.5	367.5±7.5	337.5±19.4	342.8±17.1
QRS süresi (ms)				
Dekstroz + Amt	11.9±0.9	11.9±0.9	15.6±1.1*	17.9±1.5*
DPCPX + Amt	12.1±0.9	12.6±1.3	10.6±0.6	11.3±0.8
CSC + Amt	14.4±0.6	12.5±0.9	11.9±0.9	13.8±0.8
DMSO + Amt	12.5±0.9	14.4±0.6	16.9±0.9*	17.1±1.0*

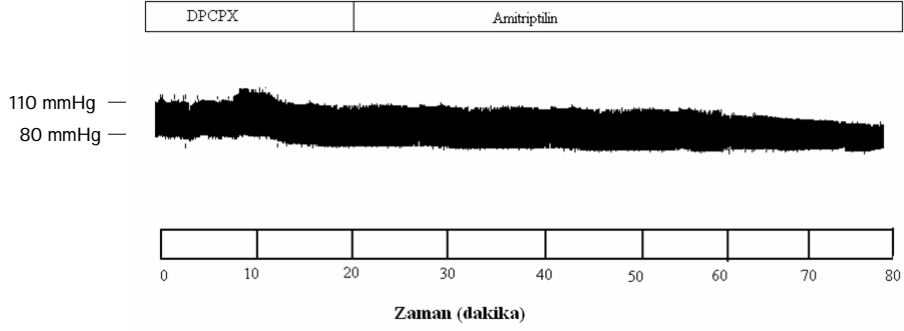
43

Dekstroz'un ortalama arteriyel basınç üzerine etkisi

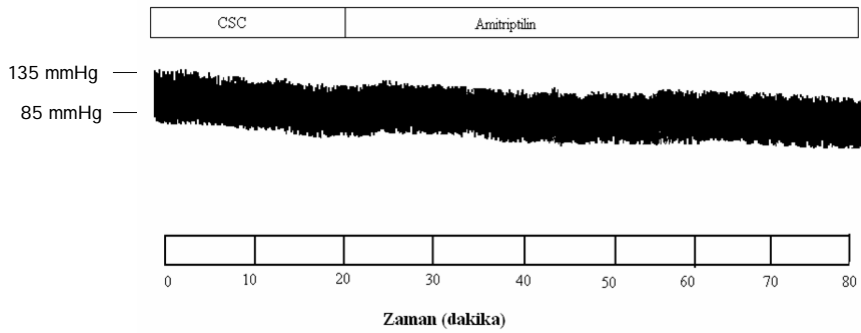
44

DPCPX'in ortalama arteriyel basınç üzerine etkisi

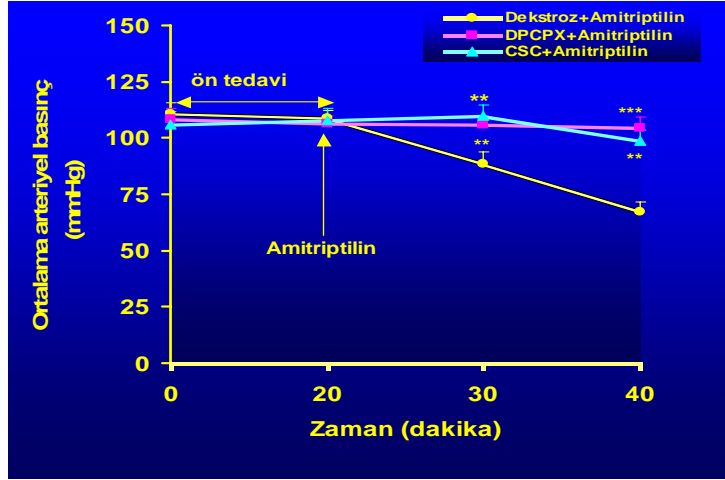
45

CSC'nin ortalama arteriyel basınç üzerine etkisi

46

DPCPX ve CSC'nin ortalama arteriyel basınç üzerine etkileri

47

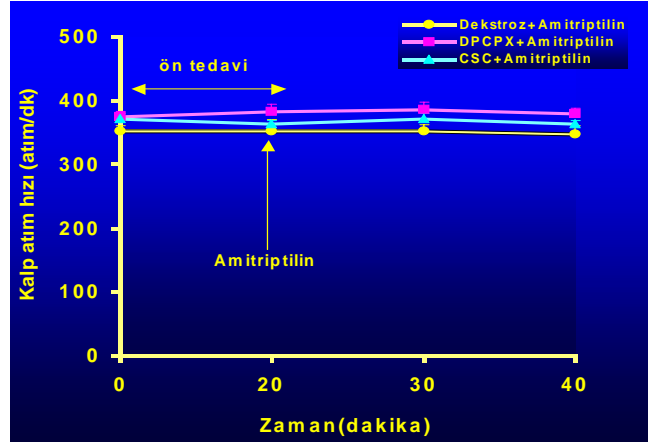
İlaçların kalp atım hızı üzerine etkileri

	0.dk (başlangıç)	20.dk (ilaç tedavisi)	30.dk	40.dk
Ortalama arteriyel basınç (mmHg)				
Dekstroz + Amt	110.9±4.9	109.1±3.1	88.6±5.2 *	67.4±4.3 **
DPCPX + Amt	108.3±4.7	106.6±3.1	106.0±3.7	104.7±4.6
CSC + Amt	106.2±5.5	107.7±5.5	109.8±5.0	98.9±4.5
DMSO + Amt	106.9±5.3	106.3±4.9	81.4±4.2 **	75.7±5.9 **
Kalp atım hızı(atım/dk)				
Dekstroz + Amt	352.5±7.5	352.5±17.7	352.5±9.4	347.1±12.9
DPCPX + Amt	375.0±8.0	382.5±10.9	386.3±10.5	378.8±7.9
CSC + Amt	371.3±7.9	363.8±3.8	371.3±7.9	363.8±3.8
DMSO + Amt	367.5±7.5	367.5±7.5	337.5±19.4	342.8±17.1
QRS süresi (ms)				
Dekstroz + Amt	11.9±0.9	11.9±0.9	15.6±1.1 *	17.9±1.5 *
DPCPX + Amt	12.1±0.9	12.6±1.3	10.6±0.6	11.3±0.8
CSC + Amt	14.4±0.6	12.5±0.9	11.9±0.9	13.8±0.8
DMSO + Amt	12.5±0.9	14.4±0.6	16.9±0.9 *	17.1±1.0 *

48

DPCPX ve CSC'nin kalp atım hızı üzerine etkileri

Kalp atım hızında deney boyunca istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik saptanmadı.

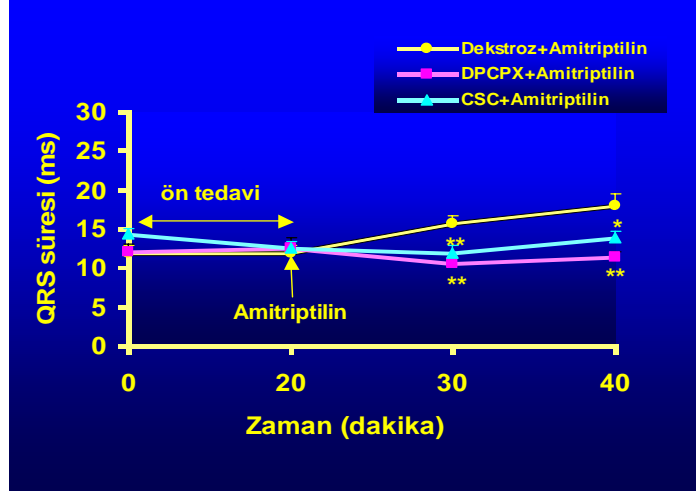
49

İlaçların QRS süresi üzerine etkileri

	0.dk (başlangıç)	20.dk (ilaç tedavisi)	30.dk	40.dk
Ortalama arteriyel basınç (mmHg)				
Dekstroz + Amt	110.9±4.9	109.1±3.1	88.6±5.2 *	67.4±4.3 **
DPCPX + Amt	108.3±4.7	106.6±3.1	106.0±3.7	104.7±4.6
CSC + Amt	106.2±5.5	107.7±5.5	109.8±5.0	98.9±4.5
DMSO + Amt	106.9±5.3	106.3±4.9	81.4±4.2 **	75.7±5.9 **
Kalp atım hızı(atım/dk)				
Dekstroz + Amt	352.5±7.5	352.5±17.7	352.5±9.4	347.1±12.9
DPCPX + Amt	375.0±8.0	382.5±10.9	386.3±10.5	378.8±7.9
CSC + Amt	371.3±7.9	363.8±3.8	371.3±7.9	363.8±3.8
DMSO + Amt	367.5±7.5	367.5±7.5	337.5±19.4	342.8±17.1
QRS süresi (ms)				
Dekstroz + Amt	11.9±0.9	11.9±0.9	15.6±1.1 [†]	17.9±1.5 [†]
DPCPX + Amt	12.1±0.9	12.6±1.3	10.6±0.6	11.3±0.8
CSC + Amt	14.4±0.6	12.5±0.9	11.9±0.9	13.8±0.8
DMSO + Amt	12.5±0.9	14.4±0.6	16.9±0.9 [†]	17.1±1.0 [†]

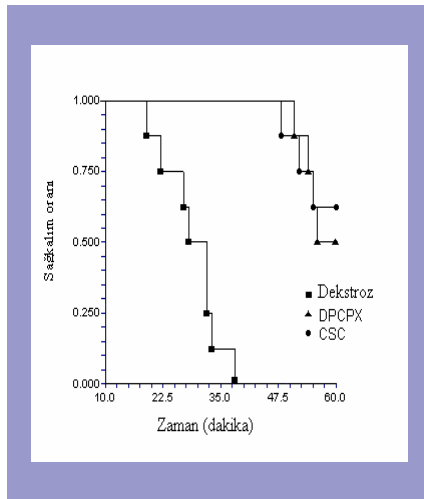
50

DPCPX ve CSC'nin QRS süresi üzerine etkileri

51

Yaşam sürelerinin karşılaştırılması

Kaplan-Meier yöntemi kullanılarak yapılan bir saatlik yaşam hızı analizi; DPCPX grubunda % 50 CSC grubunda % 62.5 Dekstroz grubunda % 0'dı.

Gruplar arası yaşam hızları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p < 0.0001$).

Ortanca yaşam süreleri;
DPCPX grubunda 58 dk
CSC grubunda 60 dk
Dekstroz grubunda 30 dk olarak hesaplandı

52

Tartışma

53

Protokol 1

- Adenozin antagonistlerinin amitriptilin zehirlenmesinde oluşan hipotansiyonu belirgin şekilde düzelttiği gösterilmiştir.
- Bu düzelme endojen adenozinin A_1 ve A_{2a} reseptörleri aracılığı ile oluşan hipotansif tonusunun antagonize edilmesi ile açıklanabilir.
- Elde ettiğimiz bulgular selektif adenozin A_1 reseptör antagonistinin endojen adenozinin negatif inotrop etkisini ortadan kaldırarak, selektif adenozin A_{2a} reseptör antagonistinin ise endojen adenozinin periferik vazodilatör etkisini azaltarak hipotansiyonu düzelttiğini düşündürmektedir.

54

- Sıçanlarda amitriptilin zehirlenmesi sonucu oluşan hipotansiyonun selektif adenozin A₁ ve A_{2a} antagonistleri ile geri döndürülebilmesi amitriptilin oluşturduğu *hipotansiyonun patofizyolojisi üzerinde adenozin reseptörlerinin rolünü* açıklayamamaktadır.
- Bu yüzden çalışmanın ikinci bölümünde adenozin reseptör antagonistleri DPCPX ve CSC amitriptilin infüzyonundan önce verilerek amitriptiline bağlı gelişen hipotansiyonu önleyip, önleyemedikleri araştırılmıştır.

55

Protokol 2

Amitriptilin infüzyonundan önce verilen adenozin reseptör antagonistleri ile amitriptiline bağlı gelişen hipotansiyonun önlenmesi, amitriptilin zehirlenmesinde oluşan hipotansiyonda *adenozin A₁ ve A_{2a} reseptör aktivasyonunun* rol oynayabileceğini düşündürmektedir.

56

Çalışmamızda

- Amitriptilin infüzyonunun neden olduğu QRS süresindeki uzama adenozin reseptör antagonistleri DPCPX ve CSC infüzyonu ile düzeldi.
- Amitriptilin infüzyonundan önce verilen adenozin antagonistlerinin QRS süresinde oluşan uzamayı önlediği gösterildi.
- Adenozin antagonistlerinin QRS süresi üzerine olan etkileri adenozinin bilinen elektrofizyolojik etkileri açıklanamamaktadır.

57

- Adenozinin kardiyak elektrofizyolojik etkilerinden A_1 reseptörleri sorumlu tutulmaktadır.

Adenozinin kardiyak elektrofizyolojik cevabı tür farklılığı ve bölgesel farklılık gösterir.

- Adenozin klinik dozda insanlarda atriyal aksiyon potansiyelini kısaltırken, ventriküler aksiyon potansiyeli üzerine etkisizdir¹.

- I_{KAch} kanallarının aktivasyonu
- Adenilat siklaz inhibisyonu

- Sıçanlarda adenozinin atriumda aksiyon potansiyelini kısaltması, direk olarak I_{Kado} (katekolamin -cAMP den bağımsız) aktive etmesi ile açıklanmıştır².

1-Nakai T, Watanabe I, Kunumoto S, et al. Electrophysiologic effect of adenosine triphosphate and adenosine on atrial and ventriküler action potential duration in humans. Jpn Circ 64: 430-435, (2000).

2- Belardinelli L, Shryock JC, Song Y, Wang D, Srinivas M. Ionic basis of the electrophysiological actions of adenosine on cardiomyocytes. The FASEB J 9; 359-365, (1995).

58

- Sıçanlarda adenozinin ventrikül miyositlerinde aksiyon potansiyelini kısalttığı;
  - I_{Kado} aktivasyonu
  - Katekolaminlerin stimüle ettiği $I_{Ca,L}$ akımının inhibisyonu
- Sıçanlarda adenozinin ventrikül miyositlerindeki aksiyon potansiyeli süresinin uzattığı;
  - Katekolaminlerin stimüle ettiği I_K ve I_{Cl} akımını inhibe ederek

Belardinelli L, Shryock JC, Song Y, Wang D, Srinivas M. Ionic basis of the electrophysiological actions of adenosine on cardiomyocytes. The FASEB J 9; 359-365, (1995).

59

Adenozin reseptör antagonistleri QRS süresindeki uzamayı nasıl düzeltti?

- Adenozinin kalpte hızlı I_{Na} akımı ve QRS süresi üzerine net etkisi araştırılmamış.
- Adenozin; A_1 reseptörleri ile adenilat siklazı inhibe ederek antiadrenerjik etki (β -adrenerjik reseptör stimülasyonunun inhibisyonu) oluşturur.

β -adrenerjik reseptör stimülasyonu;

- Protein kinaz A- bağımlı (indirekt etki)

- Direkt etki ile

Voltaj-bağımlı Na^+ kanallarından I_{Na} akımını artırıyor¹⁻².

- QRS süresini kısaltır³.

- Adenozin; A_1 reseptörleri ile adenilat siklazı inhibe ederek β -adrenerjik reseptör stimülasyonuna zıt yönde etki oluşturabilir.

1- Lu T, Lee HC, Kabahat JA, Shibata EF. J Physiol 518:371-384, (1999).

2- Zhou J, Yi J, Hu NN, George AL, Murray KT. Cir Res 87:33-38,(2000).

3- Arnar DO, Why KJV, Gleed K, et al. Am Heart J 134:395-8,(1997)

60

Çalışmamızda

- Amitriptilin infüzyonundan önce verilen adenozin antagonistleri yaşam süresini %50-60 oranında uzatırken, çalışmanın birinci bölümde adenozin antagonistlerinin yaşam süresini % 100 uzattığı bulunmuştur.
- Yaşamın devamlılığı için çok önemli bir faktör olan vital organların perfüzyonu sistemik kan basıncının artırılması ve iletim gecikmelerinin önlenmesi ile korunabilir.
- Adenozin antagonistleri kan basıncındaki düşmeyi ve ileti bozukluklarını düzelterek, amitriptiline bağlı kardiyak depresyonun ortadan kaldırarak yaşamsal organların perfüzyonunu düzeltmek suretiyle yaşam süresini artırmış olabilir.

61

Sonuç

- Elde edilen bu sonuçlar amitriptilin zehirlenmesinde oluşan kardiyovasküler toksisite bulgularının gelişmesinde adenozin A₁ ve A_{2a} reseptörlerinin rol oynayabileceğini düşündürmektedir.
- Çalışma sonuçları adenozin reseptör antagonistlerinin amitriptilin zehirlenmesinde oluşan kardiyovasküler toksisitenin önlenmesi için yeni bir antidot olarak kullanımına yol gösterici olacaktır.

62

Devam eden çalışmalar

- Amitriptilinin oluşturduğu kardiyovasküler toksik etkilerin mekanizmasında kardiyak veya periferik damarlarda bulunan adenozin reseptörlerinden hangisinin aktivasyonunun daha baskın olduğunun gösterilmesi için ileri çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Bu nedenle çalışmamızı izleyen 2 ayrı çalışma daha planlanmıştır.

1- İzole sıçan kalp modelinde yüksek doz amitriptilin ile oluşturulan kardiyotoksik etkinin mekanizmasında adenozin reseptörlerinin rolü

2- İzole sıçan aortunda amitriptilinin oluşturduğu vazodilatör etkide adenozin reseptörlerinin rolü

63

Destek

- Çalışmamızın birinci bölümü oluşturan projemiz Dokuz Eylül Üniversitesi Bütçe Daire Başkanlığı tarafından desteklenmiştir (02.KB.SAG.055).
- Bu proje Amerika Birleşik Devletleri Klinik Toksikoloji Akademisi Araştırma Destekleme Komitesi tarafından verilen "2003 Micromedex International Travel Award" kazanmış ve Kuzey Amerika Klinik Toksikoloji Kongresinde (4-6 Eylül 2003, Chicago) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.
- 17. Ulusal Farmakoloji Kongresi ve 1. Klinik Farmakoloji Sempozyumunda (17-21 Ekim 2003, Antalya) poster bildiri olarak sunulmuştur.
- Çalışmamız;
Kalkan S, Aygoren O, Akgun A, Gidener S, Guven H, Tuncok Y. Do adenosine receptors play a role in amitriptyline-induced cardiovascular toxicity in rats. J Toxicol Clin Toxicol 42(7):945-954, 2004.

64

Teşekkür

Prof. Dr. Yeşim Tunçok

Prof. Dr. Hülya Güven

Prof. Dr. Sedef Gidener

Uzm. Dr. Oğuz Aygören

Dr. Aylin Akgün

Dr. Nil Hocaoğlu